

OP WEG IN ONZE GEBIEDEN

VERSIE 2 / JULI 2019

HANDBOEK BEBORDING

WELKOM

Welkom bij het handboek bebording. Dit handboek wijst je de weg naar alle aspecten van bebording in onze gebieden. De informatie die eerder via intranet beschikbaar was, is in dit document verwerkt.

Ben je op zoek naar bebording voor OERRR? Klik dan [hier](#).

Waar kun je terecht met vragen?

Voor vragen over inkoop en technische specificaties

Carla Borjeson | T (06) 23 60 63 19

c.borjeson@natuurmonumenten.nl

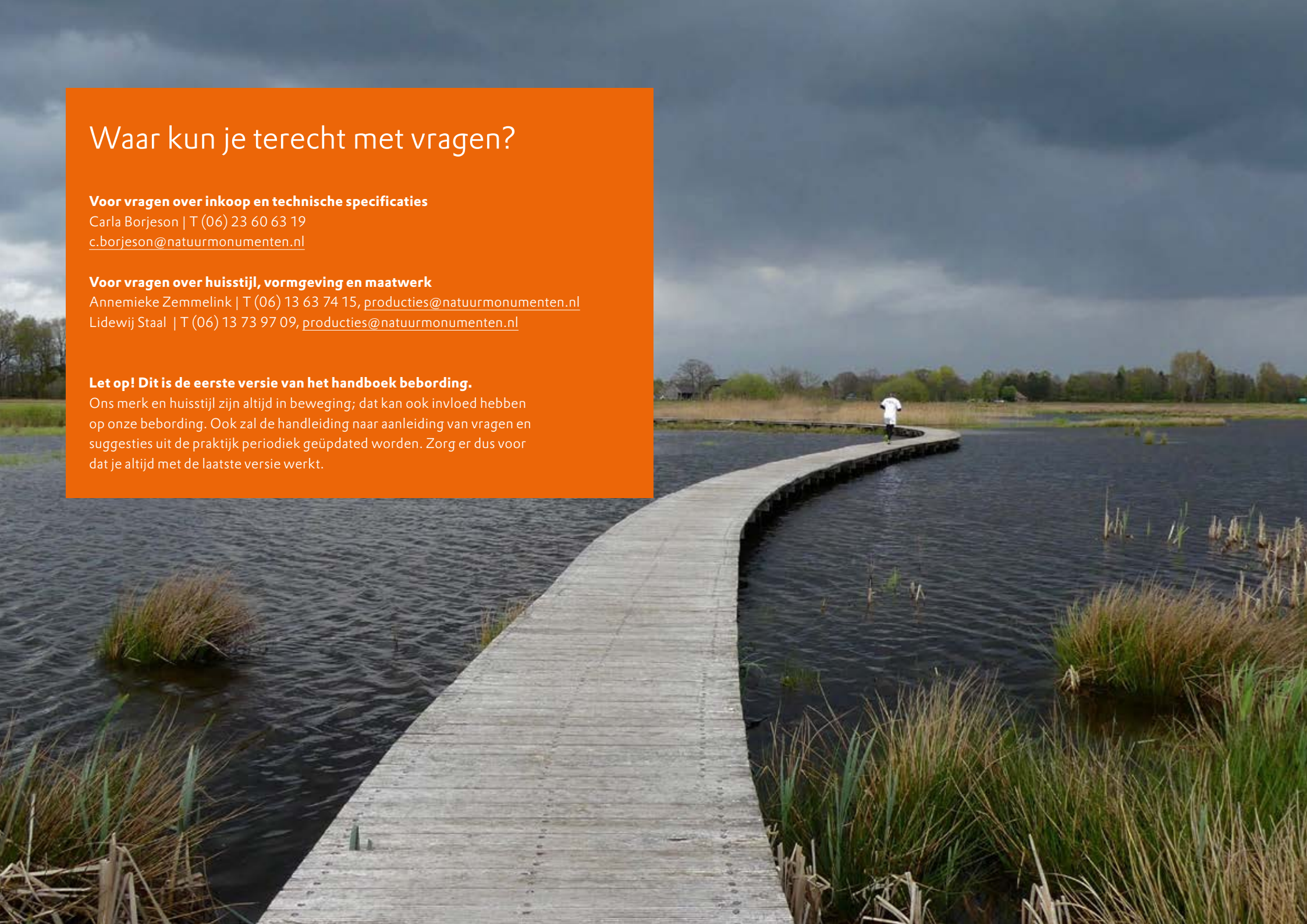
Voor vragen over huisstijl, vormgeving en maatwerk

Annemieke Zemelink | T (06) 13 63 74 15, producties@natuurmonumenten.nl

Lidewij Staal | T (06) 13 73 97 09, producties@natuurmonumenten.nl

Let op! Dit is de eerste versie van het handboek bebording.

Ons merk en huisstijl zijn altijd in beweging; dat kan ook invloed hebben op onze bebording. Ook zal de handleiding naar aanleiding van vragen en suggesties uit de praktijk periodiek geüpdated worden. Zorg er dus voor dat je altijd met de laatste versie werkt.

INHOUD

UITGANGSPUNTEN

KIEZEN BORDEN

BESTELLEN BORDEN

PLAATSEN BORDEN

BIJLAGEN

SNEL NAAR

Stappen vooraf

Voordat je gaat nadenken over de juiste bebording, heb je al een paar stappen gezet om het gebied in kaart te brengen:

1. **Zoneringsplan:** wat zijn de verschillende zones binnen het gebied > Zie **Handleiding maken zoneringsplan**
2. **Inrichting Entree:** maak een inrichtingsplan voor de gebiedsentree > Zie **Handleiding Entrees**

Als je hebt nagedacht over de optimale inrichting van het gebied, kun je met behulp van dit handboek bepalen welke bebording nodig is.

Hoe gebruik ik dit handboek?

Als je de zonering en inrichting van het gebied in kaart hebt gebracht (zie **Stappen vooraf**) kun je aan de slag met het **Bebordingsplan**. Daarin geef je precies aan waar welk bord nodig is.

Als je weet welke borden je nodig hebt, bepaal je hoe de borden eruit moeten zien. In het **Overzicht bebording** kun je het bord van je keuze aanklikken. De checklists per bordsoort helpen je om de juiste variant te kiezen en je bestelling voor te bereiden.

In het deel **Bestellen borden** lees je hoe de bestelsite [Informatiebord.nl](https://informatiebord.nl) werkt. De uitgangspunten en instructies voor de juiste plaatsing van borden lees je in het deel **Plaatsen borden**.

Informatiebord.nl

Als je dit handboek hebt doorgenomen, kun je de juiste borden bestellen in de webshop van onze vaste leverancier HR-groep: [Informatiebord.nl](https://informatiebord.nl). Voor het plaatsen van een bestelling heb je inloggegevens nodig. Deze kun je aanvragen bij Facilitaire Zaken.

Via [Informatiebord.nl](https://informatiebord.nl) kun je alle standaardborden van Natuurmonumenten bestellen. Voor maatwerkborden neem je eerst contact op met de collega's van Huisstijl.

We streven naar zo min mogelijk borden in onze gebieden. De zonering en inrichting van natuurgebieden en entrees zijn bepalend; de bebording is slechts ondersteunend.

Waarom plaats je een bord?

Optimale bebording van een gebied draagt bij aan een positieve beleving van de bezoeker: het juiste bord op de juiste plaats, niet meer borden dan nodig, heldere aanwijzingen en interessante weetjes.

Bedenk altijd eerst of het echt nodig is om een bord te plaatsen. Vaak is de aanpak van de inrichting een beter alternatief: bijvoorbeeld het aantal toegangen beperken of voor een andere ontsluiting kiezen.

Redenen om borden te plaatsen:

- Ondersteuning van recreatieve zonering.
- Juridisch: handhaving van de rechten van Natuurmonumenten.
- Service voor bezoekers.
- Promotie: het merk Natuurmonumenten koppelen aan bijzondere natuur- of cultuurbeleving.

Waar plaats ik welk bord?

Bebordingplan

Voordat je borden gaat bestellen, breng je overzichtelijk in kaart welk bord je waar nodig hebt. Dit doe je met een bebordingsplan. Daarbij nemen we de recreant als uitgangspunt. Bekijk het gebied door de ogen van de bezoeker die er voor de eerst keer komt. Vraag eventueel iemand die het gebied niet kent, om mee te kijken. Hoe maak je een goed bebordingsplan? [Klik hier](#).

Functie en situatie

- Entreeborden/Naamborden: daarmee wijzen je naar / markeer je de hoofdingang.
- Terrein/regelgevende borden: in principe moet elk gebied herkenbaar zijn als eigendom van Natuurmonumenten.
- Serviceborden: richtingborden, handwijzers en informatieborden plaats je als service voor bezoekers.
- Overige borden: gebruik je vooral om specifiek ongewenst gedrag tegen te gaan.

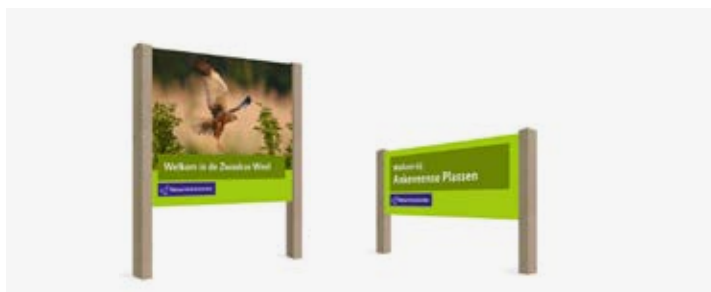

KIEZEN BORDEN

KIEZEN BORDEN

OVERZICHT BORDEN

Entreeborden

Richtingborden

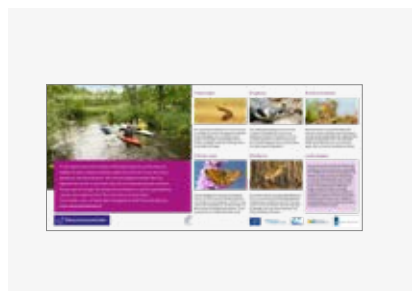
Instructieborden

Handwijzers

Informatiemeubels

Sublimaatsplaten

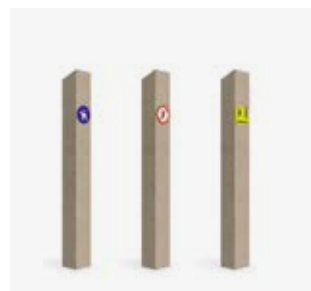
Grazersborden

Houten palen

Toebehoren

Routeplaatjes

Mededelingenborden

Terreinborden

Naamborden

Met het entreebord heten we bezoekers welkom in ons natuurgebied. Het bord staat bij de ingang van drukke recreatiegebieden en is zichtbaar vanaf de weg. Kies bij voorkeur voor het Entreebord groot: de foto maakt het bord aantrekkelijk.

CHECKLIST

A 1,2 OF 3 TEKSTREGELS

- Kies op basis van tekstlengte voor 1,2 of 3 regels.
- **Ingangzijde:** Welkom in/bij/op + gebiedsnaam (officiële naam verplicht: zie [Procedure naamgeving](#)).
- **Uitgangzijde:** Tot ziens!

B ENKEL- OF DUBBELZIJDIG BEDRUKT

- **Enkelzijdig:** als slechts één zijde zichtbaar is en/of als je inkomend en uitgaand verkeer bewust gescheiden houdt.
- **Dubbelzijdig:** als beide zijden zichtbaar zijn (bv ingang langs openbare weg) en/of bij een gecombineerde in/uitgang.

C KIES UIT 2 FORMATEN

Het formaat wordt bepaald door de max. snelheid van langskomend verkeer: 30 of 50 km/uur.

D FOTO KIEZEN EN UPLOADEN

- **Algemeen:** kies liefst voor een spannende detailfoto, passend bij het gebied en de vaste groene kleur. Een goede foto is erg belangrijk. Bekijk ook externe beeldbanken.
- **Cultuurmonumenten:** kies voor een combi van natuur en cultuur, passend bij de bruine kleur.
- De foto's op beide zijden kunnen verschillend zijn.
- Let (vooral bij uitsnede) op voldoende resolutie.
- Je kunt de opgeslagen foto zelf uploaden na bestelling.

★ In de [Handleiding Entrees](#) lees je meer over de functie en plaats van dit bord.

★ Dual branding mogelijk. Klik [hier](#) voor meer info.

Entreebord groot

Algemene natuurgebieden

Voorzijde 'Welkom' en achterzijde 'Tot ziens!'

Entreebord groot

Cultuurmonumenten-gebieden

Voorzijde 'Welkom' en achterzijde 'Tot ziens!'

Beschikbare varianten en afmetingen

Groot 1-regelig

30 km 1800 x 1200 mm
50 km 2400 x 1600 mm

Groot 2-regelig

30 km 1800 x 1350 mm
50 km 2400 x 1800 mm

Groot 3-regelig

30 km 1800 x 1500 mm
50 km 2400 x 2000 mm

ENTREEBORDEN

GROOT

KLEIN

Bruine kleur
voor cultuur-
monumenten

Met een entreebord heten we bezoekers welkom in ons natuurgebied. Het bord staat bij de ingang van een gebied en is zichtbaar vanaf de weg. Kies bij voorkeur voor een Entreebord groot met foto. Het Entreebord klein, met alleen tekst, volstaat bij een kleine publieksentree of als er geen vergunning wordt verleend voor het plaatsen een groot entreebord bij een ingang aan een openbare weg*.

CHECKLIST

A KIES VOOR BOVENTITEL

In principe kies je voor een bord met boventitel: deze is bedoeld voor de tekst: 'Welkom in/bij/op'.

B 1,2 OF 3 TEKSTREGELS

- Kies op basis van tekstlengte voor 1,2 of 3 regels.
- **Ingangzijde:** Welkom in/bij/op+ gebiedsnaam (officiële naam verplicht: zie [Procedure naamgeving](#))
- **Uitgangzijde:** Tot ziens!

C STANDAARD OF INGEKORT

- Bij een zeer korte naam kies je ingekort bord.

D ENKEL- OF DUBBELZIJDIG BEDRUKT

- **Enkelzijdig:** als slechts één zijde zichtbaar is en/of als je inkomend en uitgaand verkeer bewust gescheiden houdt.
- **Dubbelzijdig:** als beide zijden zichtbaar zijn (bv ingang langs openbare weg) en/of bij een gecombineerde in/uitgang.

D KIES UIT 3 FORMATEN

Het formaat wordt bepaald door de max. snelheid van langskomend verkeer: 30, 50 of 80 km/uur.

* Je kunt alsnog een Entreebord groot plaatsen op de plek waar de bezoeker het eigenlijke Natuurmonumentengebied binnenkomt.

★ Dual branding mogelijk. Klik [hier](#) voor meer info.

Entreebord klein

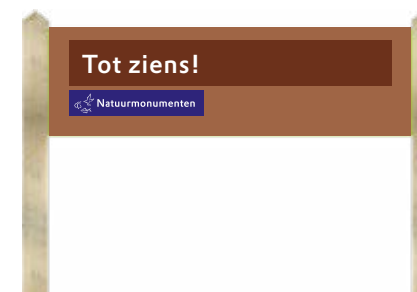
Algemene natuurgebieden

Voorzijde 'Welkom'

Entreebord klein

Cultuurmonumenten-gebieden

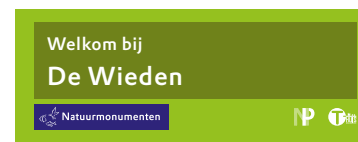
Achterzijde 'Tot ziens!'

Beschikbare varianten en afmetingen

Klein 1-regelig

30 km 1400 x 420 mm
50 km 1800 x 540 mm
80 km 2400 x 720 mm

Klein 1-regelig met boventitel

30 km 1400 x 540 mm
50 km 1800 x 695 mm
80 km 2400 x 925 mm

Klein 2-regelig met boventitel

30 km 1400 x 655 mm
50 km 1800 x 840 mm
80 km 2400 x 1120 mm

RICHTINGBORDEN

GROOT

INGEKORT

KLEIN

VIERKANT

Bruine kleur voor cultuurmonumenten

Met een richtingbord wijzen we bezoekers op ons eigen terrein de weg. Bijvoorbeeld naar de parkeerplaats, een informatiepunt of bezoekerscentrum. De grotere richtingborden voor gemotoriseerd verkeer en fietsers komen in een standaard breedte of een ingekort model.

CHECKLIST

A RICHTINGBORD GROOT OF INGEKORT

Het richtingbord groot is standaard. De ingekorte variant van dit bord gebruik je alleen bij een hele korte tekst.

B 1- OF 2-REGELIG

Bepaal de tekst op het bord. Afhankelijk van de tekstlengte kies je voor een 1- of 2-regelig bord.

C KIES PIJL EN PICTOGRAM

- Je kunt kiezen uit 9 verschillende pijlen.
- Een pijl die naar links/rechtdoor wijst, plaats je op een 'linkswijzend bord' (pijl staat links van tekst).
- Een pijl die naar rechts wijst, plaats je op een 'rechtswijzend bord' (pijl staat rechts van tekst).
- Vóór de tekst kun je 1 of 2 van deze pictogrammen plaatsen.

D BEPAAL HET FORMAAT

Het formaat wordt bepaald door de snelheid van het langskomende verkeer (tot 20, 30, 50, 80 km/uur).

E ENKEL- OF DUBBELZIJDIG BORD

Als je een dubbelzijdig bord wilt plaatsen, kun je kiezen voor een gelijke of verschillende opdruk aan beide zijden. Let dan wel op de richting van het pijltje.

F 1 BORD OF COMBINATIE VAN BORDEN

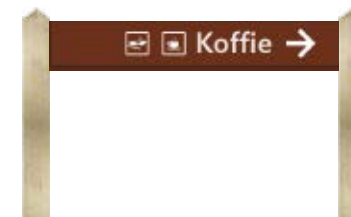
- Rechtdoorgaand verkeer bovenaan, daaronder afslaand verkeer.
- Cluster bestemmingen die dezelfde kant opgaan op 1 paneel.
- Richtingborden worden niet gecombineerd met entreeborden.

★ **Buiten terreinen van Natuurmonumenten gebruiken we RVV of toeristische verwijsborden (bruin).**

Richtingbord groot

Richtingbord ingekort

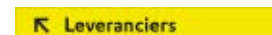
Beschikbare varianten

Zonder, met 1 pictogrammen of met 2 pictogrammen

1-regelig

2-regelig

1-regelig

2-regelig

Beschikbare afmetingen

1-regelig

20 km 900 x 100 mm
 30 km 1500 x 150 mm
 50 km 1800 x 200 mm
 80 km 2400 x 250 mm

2-regelig

20 km 900 x 200 mm
 30 km 1500 x 280 mm
 50 km 1800 x 370 mm
 80 km 2400 x 460 mm

1-regelig

20 km 650 x 100 mm
 30 km 1100 x 150 mm
 50 km 1300 x 200 mm
 80 km 1750 x 250 mm

2-regelig

20 km 650 x 200 mm
 30 km 1100 x 280 mm
 50 km 1300 x 370 mm
 80 km 1750 x 460 mm

RICHTINGBORDEN

GROOT

INGEKORT

KLEIN

VIERKANT

Bruine kleur
voor cultuur-
monumenten

Met een richtingbord wijzen we bezoekers de weg.
Bijvoorbeeld naar een wandelroute of uitzichtpunt.
Voor niet-gemotoriseerd verkeer heb je de keuze tussen
een klein of vierkant richtingbord.

CHECKLIST RICHTINGBORD KLEIN

A 1- OF 2-REGELIG

Bepaal de tekst op het bord. Afhankelijk van de tekstlengte kies je voor een 1- of 2-regelig bord.

B KIES PIJL EN PICTOGRAM

- Je kunt kiezen uit 9 verschillende pijlen.
- Een pijl die naar links/rechtdoor wijst, plaats je op een 'linkswijzend bord' (pijl staat links van tekst).
- Een pijl die naar rechts wijst, plaats je op een 'rechtswijzend bord' (pijl staat rechts van tekst).
- Vóór de tekst kun je 1 of 2 pictogrammen plaatsen (of geen).

C 1 - OF GECOMBINEERDE BORDEN

- Plaats rechtdoorgaand verkeer bovenaan, daaronder afslaand verkeer.
- Cluster bestemmingen die dezelfde kant opgaan op 1 paneel.
- Richtingborden worden niet gecombineerd met entreeborden.

D ENKEL- OF DUBBELZIJDIG BORD

Als je een dubbelzijdig bord wilt plaatsen, kun je kiezen voor een gelijke of verschillende opdruk aan beide zijdes. Let dan wel op de richting van het pijltje.

CHECKLIST RICHTINGBORD VIERKANT

A 1- OF 2 TEKSTVLAKKEN

Op het bord kun je 2 tekstvlakken (boven en onder) invullen met max. 3 tekstregels. Er kunnen (behalve de pijl) geen pictogrammen gekozen worden. De pijlen staan links van de tekst.

B ALLEEN ENKELZIJDIG

Vierkante borden worden altijd aan 1 zijde bedrukt.

Richtingbord klein

Beschikbare varianten

Zonder, met 1 pictogrammen of met 2 pictogrammen

1-regelig

2-regelig

Beschikbare afmetingen

1-regelig

500 x 100 mm

2-regelig

500 x 150 mm

Richtingbord vierkant

Een richtingbord vierkant wordt gemonteerd op een houten paal (apart bestellen) en enkelzijdig bedrukt.

Beschikbare afmeting

350 x 350 mm

Met een instructiebord worden aanwijzingen gegeven. Het zijn borden met alleen tekst. Een instructiebord wordt altijd, als apart paneel, onder een richtingbord geplaatst.

CHECKLIST

A INSTRUCTIEBORD GROOT OF INGEKORT

Het richtingbord groot is standaard. De ingekorte variant van dit bord gebruik je alleen bij een hele korte tekst. Het instructiebord is qua formaat gelijk aan het gekozen richtingbord.

B 1-REGELIG OF 2-REGELIG

Bepaal de tekst op het bord. Afhankelijk van de tekstlengte kies je voor een 1- of 2-regelig bord.

C BEPAAL HET FORMAAT

Het formaat wordt bepaald door de snelheid van het langskomende verkeer (tot 20, 30, 50 km/uur). Het formaat wordt bepaald door het richtingbord waar instructiebord onder geplaatst wordt.

D ENKEL- OF DUBBELZIJDIG BORD

Als je een dubbelzijdig bord wilt plaatsen, kun je kiezen voor een gelijke opdruk aan beide zijden.

★ Er komt geen instructiebord onder een richtingbord van 80 km/u

Instructiebord groot

Instructiebord ingekort

Beschikbare varianten

1-regelig

2-regelig

1-regelig

2-regelig

Beschikbare afmetingen

1-regelig

20 km 900 x 100 mm
30 km 1500 x 150 mm
50 km 1800 x 200 mm

2-regelig

20 km 650 x 200 mm
30 km 1500 x 280 mm
50 km 1800 x 370 mm

1-regelig

20 km 650 x 100 mm
30 km 1100 x 150 mm
50 km 1300 x 200 mm

2-regelig

20 km 650 x 200 mm
30 km 1100 x 280 mm
50 km 1300 x 370 mm

HANDWIJZERS

Bruine kleur
voor cultuur-
monumenten

De handwijzer is een hoge paal met richtingborden voor voetgangers. De borden wijzen bijvoorbeeld naar de parkeerplaats, het bezoekerscentrum of uitzichtpunt.

CHECKLIST

A 1-REGELIG OF 2-REGELIG

Bepaal de tekst op het bord. Afhankelijk van de tekstlengte kies je voor een 1- of 2-regelig bord.

B KIES PIJL EN PICTOGRAM

- Je kunt kiezen uit 9 verschillende pijlen.
- Een pijl die naar links/rechtdoor wijst, plaats je op een 'linkswijzend bord' (pijl staat links van tekst).
- Een pijl die naar rechts wijst, plaats je op een 'rechtswijzend bord' (pijl staat rechts van tekst).
- Vóór de tekst kun je 1 of 2 van deze pictogrammen plaatsen.

C ENKEL- OF DUBBELZIJDIG BORD

Voor handwijzers is het advies om altijd te kiezen voor dubbelzijdig met op beide zijdes dezelfde tekst. Let dan wel op de richting van het pijltje.

D 1 - OF GECOMBINEERDE HANDWIJZERS

Een handwijzer heeft maximaal 2 regels. Als je meer informatie kwijt wilt, of naar verschillende richtingen wilt verwijzen, bestel je meer borden.

E KIES DE PAAL

De paal voor de handwijzer moet je apart bestellen. Voor handwijzers kies je altijd de paal met een diamantkop. Let er bij het bepalen van de lengte op dat het onderste bord van de handwijzer 220 meter boven het maaiveld uitkomt. Ga naar de pagina houten palen voor meer informatie.

Handwijzer
Algemene natuurgebieden

Handwijzer
Cultuurmonumenten-gebieden

Beschikbare varianten

Zonder, met 1 pictogrammen of met 2 pictogrammen

1-regelig

2-regelig

Beschikbare afmetingen

1-regelig
850 x 100 mm

2-regelig
850 x 200 mm

INFORMATIEMEUBELS

i-SOG

i-LOG

i-Bank

i-LOK

IKA3

Bruine kleur
voor cultuur-
monumenten

Als mensen eenmaal op de juiste plek zijn, hebben ze behoefte aan verdiepende informatie over o.a. hoogtepunten van het gebied en routes die er zijn. Voor de informatiemeubels met een i kun je ook een c lezen, voor cultuurhistorie. Het verschil hiertussen zit in de opmaak, niet in het meubel.

WELKE SOORTEN ZIJN ER?

i-SOG

Informatiemeubel staande ombouw groot (voor plaatsing van een bord met kaart en hoogtepunten van het gebied)

i-LOG

Informatiemeubel liggende ombouw groot (voor plaatsing van een bord met verdiepende natuurinfo)

i-BANK

Element koppelbaar aan informatiemeubels

i-LOK

Informatiemeubel liggende ombouw klein (voor informatiemeubel liggende Opmaak Klein)

IKA3

Informatiekast A3-formaat

- ★ Een combinatie van meubels (aan elkaar plaatsen) is mogelijk.
- ★ Cultuurhistorische borden hebben een eigen opmaak.
- ★ Lees meer over informatiepanelen in de [Handleiding Informatiepanelen](#).

Overzicht informatiemeubels

i-SOG Staande ombouw groot

i-LOG Liggende ombouw groot

i-Bank

i-LOK Liggende ombouw klein

c-LOK Liggende ombouw klein cultuur

IKA3 informatiekast A3

Het 'Informatiemeubel staand ombouw groot' is een welkomst- en oriëntatiepaneel. Als mensen aankomen bij de entree van een gebied, hebben ze vragen als 'waar bevind ik me op de kaart?' en 'wat kan ik hier doen?'. Een i-SOG geeft de bezoeker een snel overzicht door middel van een kaart, korte gebiedsinformatie met de hoogtepunten van het gebied.

CHECKLIST

Je kunt kiezen hoe je het binnenframe invult. Voor zowel de voor- als de achterzijde zijn er drie verschillende opties:

A KIES DE OMBOUW

Met of zonder Sublimaatplaat: Je kunt kiezen voor een i-SOG zonder of met sublimaatplaat. Deze sublimaatplaat wordt bedrukt met natuurinformatie. De opmaak van de sublimaatplaat is niet bij de prijs inbegrepen (zie [Sublimaatplaten](#)). Het opgemaakte bestand kun je uploaden (zie [Bestellen bordes](#)).

Blanco paneel: Je kunt ook kiezen voor een onbedrukt paneel (Natuurmonumentenblauw).

Vitrinekast: Of je kiest een vitrinekast voor het drooghouden van wisselende informatie (op papier).

B MET OF ZONDER BANK

Als er geen andere mogelijkheden in de buurt van het informatiemeubel zijn, plaats er dan een bankje bij. Dit is extra klantvriendelijk, zeker voor bezoekers die wat slechter ter been zijn (zie [Natuur voor iedereen](#)).

- ★ Het i-SOG meubel is opgebouwd uit 2 houten palen en een stalen binnen- en buitenframe. De constructie heeft een vaste maat en de onderdelen zijn niet los te bestellen.
- ★ Dual branding mogelijk. Klik [hier](#) voor meer info.
- ★ Een combinatie van meubels (aan elkaar plaatsen) is mogelijk. Dit kunnen ook twee dezelfde meubels zijn.
- ★ Lees meer over informatiepanelen in de [Handleiding Informatiepanelen](#).

i-SOG Staande ombouw groot

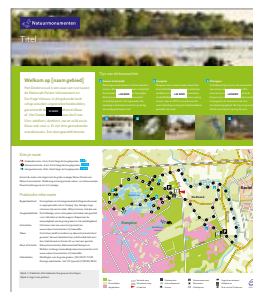

Voorbeeld dubbelzijdige i-SOG:
voor: sublimaatplaat + achter: vitrinekast

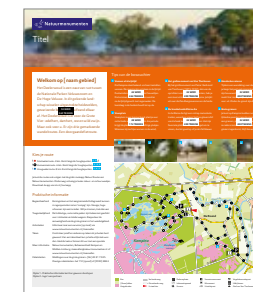

Voorbeeld i-Bank gekoppeld aan i-SOG

Beschikbare stramien voor sublimaatplaten

Stramien met drie hoogtepunten

Stramien met zes hoogtepunten

Afmeting

Zichtmaat: 892 x 1011 mm
Vormgeving: 897 x 1016 mm

Het 'Informatiemeubel liggende ombouw groot' geeft verdiepende informatie en leuke weetjes over de natuur. Dit meubel staat meestal in het gebied.

CHECKLIST

A MET OF ZONDER SUBLIMAATPLAAT

- Je kunt kiezen voor een i-LOG zonder of met sublimaatplaat. Deze sublimaatplaat wordt bedrukt met natuurinformatie (tekst en beeld).
- De opmaak van de sublimaatplaat is niet bij de prijs inbegrepen (zie [Sublimaatplaten](#)).
- Het opgemaakte bestand kun je uploaden (zie [Bestellen bordes](#)).

B VASTE MAAT

Het i-LOG meubel is opgebouwd uit 2 houten palen en een stalen frame die gemonteerd is onder een hoek van 45 graden. De constructie heeft een vaste maat en de onderdelen zijn niet los te bestellen.

C MET OF ZONDER BANK

Als er geen andere mogelijkheden in de buurt van het informatiemeubel zijn plaats er dan een bankje bij. Dit is extra klantvriendelijk, zeker voor bezoekers die wat slechter ter been zijn (zie [Natuur voor iedereen](#)).

- ★ Dual branding mogelijk. Klik [hier](#) voor meer info.
- ★ Lees meer over informatiepanelen en alle beschikbare stramienen in de [Handleiding Informatiepanelen](#).

i-LOG Liggende ombouw groot

i-Bank gekoppeld aan i-LOG
(voorbeeld haaks op elkaar)

Voorbeelden van beschikbare stramienen voor sublimaatplaten

Stramien met 6 weetjes

Stramien met 8 weetjes

Afmeting

Zichtmaat: 1205 x 555 mm
Vormgeving: 1210 x 560

De i-Bank is een bankelement dat gekoppeld kan worden aan een informatiemeubel. De i-Bank kan ook los geplaatst worden. Hierdoor wordt de plek aantrekkelijker.

CHECKLIST

A BESTELLEN AANTAL PALEN

Afhankelijk van de uitgangssituatie bestel je het aantal palen voor een i-Bank:

- met 2 palen: als je de bank los wilt plaatsen.
- met 1 paal: als je de bank koppelt aan de paal van een i-SOG of i-LOG.
- zonder palen: als je de bank bevestigt tussen 2 informatiemeubels.

B VASTE MAAT

De i-Bank bestaat uit een stalen frame en een geschuurde eikenhouten zitting. Het bank-element wordt bevestigd tussen twee houten palen.

i-Bank los geplaatst

i-Bank gekoppeld aan i-SOG
(voorbeeld haaks op elkaar)

i-Bank gekoppeld aan i-LOG
(voorbeeld haaks op elkaar)

Het 'Informatiemeubel liggende ombouw klein' geeft korte informatie over een bezienswaardigheid in het gebied.

CHECKLIST

A MET OF ZONDER SUBLIMAATPLAAT

- Je kunt kiezen voor een i-LOK met of zonder sublimaatplaat.
- De opmaak van de sublimaatplaat is niet bij de prijs inbegrepen (zie [Sublimaatplaten](#)).
- Het opgemaakte bestand kun je uploaden (zie [Bestellen bordes](#)).

B VASTE MAAT

Het i-LOK meubel bestaat uit 1 houten paal (met diamantkop) waarop een stalen frame is gemonteerd onder een hoek van 45 graden. De constructie heeft een vaste maat en de onderdelen zijn niet los te bestellen.

- ★ Dual branding mogelijk. Klik [hier](#) voor meer info.
- ★ Lees meer over informatiepanelen in de [Handleiding Informatiepanelen](#).

i-LOK Liggende ombouw klein
Algemene natuurgebieden

c-LOK Liggende ombouw klein
Cultuurmonumenten-gebied

Beschikbare stramienen voor sublimaatplaten

Sublimaatplaat algemeen

Sublimaatplaat cultuurmonumenten-gebied

Afmeting

Zichtmaat: 330 x 451 mm
Vormgeving: 335 x 456 mm

De IKA3 informatiekast wordt gebruikt voor tijdelijke actuele informatie zoals waarnemingen, activiteiten of werkzaamheden.

CHECKLIST

A BEVESTIGING

- Recht tegen paal of muur.
- Schuin op paal 45 graden.

B WEL OF GEEN SUBLIMAATPLAAT

- De opmaak van de sublimaatplaat is niet bij de prijs inbegrepen (zie [Sublimaatplaten](#)).
- Het opgemaakte bestand kun je uploaden (zie [Bestellen bordes](#)).

C WEL OF GEEN OPVULPLAAT

Met een opvulplaat is de IKA3 geschikt om informatie op dun materiaal (bv papier) in het kastje te klemmen.

D VASTE MAAT

- De IKA3 is een aluminium informatiekast, standaard geleverd met een voorplaat. De kast kan geopend worden en heeft een vaste maat (ongeveer A3). Losse onderdelen zijn niet via de site te bestellen.

E DOCUFILLER

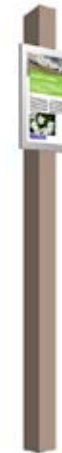
De stramienen voor de IKA3 zijn in docufiller beschikbaar. Bij voorkeur lamineren.

F DE PAAL MOET JE APART BESTELLEN.

Voor IKA3 kies je altijd de paal met een schuine kop.

IKA3

Bestiging tegen paal of muur

Toebehoren voor IKA3 informatiekast

opvulplaat informatiekast

Inbussleutel

Beschikbare stramienien voor sublimaatplaten

stramien 1-kolom

2-kolommen + onderaan een foto

2-kolommen + één foto per kolom

3-kolommen + één foto per kolom

- ★ **Let op toebehoren**
- ★ **Lees meer over informatiepanelen in de Handleiding Informatiepanelen.**
- ★ **Haal de IKA3 weg als de informatie niet meer relevant is of wissel de informatie.**

Afmeting

Zichtmaat: 336 x 456 mm
Vormgeving: 341 x 461 mm

SUBLIMAATPLATEN

Een sublimaatplaat is een informatiepaneel van aluminium (1,5 cm dik) dat wordt geplaatst in een informatiemeubel. Bij sublimeren komt de afbeelding duurzaam op de plaat door het inbrengen van pigmenten in een speciale poedercoatlager.

Als je een nieuw informatiemeubel aanschaft, kun je de bijbehorende sublimaatplaat meteen mee bestellen. Je kunt ze ook los bestellen. Je kunt kiezen uit een sublimaatplaat voor een:

- i-SOG informatiemeubel
- i-LOG informatiemeubel
- i-LOK informatiemeubel
- IKA3 informatiekast

OPMAAK

- De opmaak van de sublimatieplaat is niet bij de prijs inbegrepen. Hiervoor schakel je een vormgever in van onze vaste leverancierslijst (zie hiervoor intranet).
- Voor informatiepanelen in cultuurmonumenten-gebieden gebruik je de steunkleuren blauw en bruin. Zie richtlijnen en stramienen in het [Merkhandboek](#) en in de [Handleiding Informatiepanelen](#).
- Het opgemaakte bestand kun je uploaden (zie [Bestellen borden](#)).

★ **Let bij het vormgeven van een i-SOG of i-LOG op de ombouw waarvoor deze bestemd is. Als dit een oud paneel is dan zijn de maten anders dan bij een nieuwe. De bordmaat is de oude zichtmaat. Geef het door aan de vormgever als je gebruik maakt van een oude ombouw.**

Voorbeelden sublimaatplaten

i-SOG informatiemeubel

i-LOG informatiemeubel

i-LOK

IKA3

Afmetingen

i-SOG

Zichtmaat: 892 x 1011 mm
Vormgeving: 897 x 1016 mm

i-LOG

Zichtmaat: 1205 x 555 mm
Vormgeving: 1210 x 560 mm

i-LOK

Zichtmaat: 330 x 451 mm
Vormgeving: 335 x 456 mm

IKA3

Zichtmaat: 336 x 456 mm
Vormgeving: 341 x 461 mm

GRAZERSBORDEN

Met een grazersbord wordt een waarschuwing gegeven over de grazers in het natuurgebied. Te plaatsen aan een hek of paal.

CHECKLIST

Je kunt een paar keuzes maken:

A HONDEN WEL OF NIET TOEGESTAAN

- Grazersbord met honden aangelijnd:
Voor gebied waar honden in mogen.
- Grazersbord verboden voor honden:
Voor gebied waar honden geen toegang hebben.

B VAST FORMAAT

Op basis van of er wel/geen honden in het gebied mogen, bestel je het gewenste bord. Let op! Verdere aanpassing is niet mogelijk.

C DE PAAL MOET JE APART BESTELLEN

Voor het grazersbord kies je altijd de paal met een schuine kop.

Grazersbord

Beschikbare varianten

Met honden

Verboden voor honden

Beschikbare afmeting

Vast formaat
300 x 200 mm

HOUTEN PALEN

Houten palen worden gebruikt om borden te plaatsen en voor informatiemeubels. Ze worden niet altijd meegeleverd en moet in dat geval los besteld worden.

CHECKLIST

A KIES DE JUISTE PAAL

- Bepaal waarvoor je de paal nodig hebt; een informatiemeubel of een ander terreinbord.
- Bepaal welke paal je nodig hebt; een paal met diamantkop of met een schuine kop.

Grofweg kun je stellen dat de bebording rondom een entree (entreeborden en informatiemeubels) en de cultuurhistorische bebording worden voorzien van een paal met diamantkop. Bij bebording in het veld kan een paal worden gebruikt met een schuine kop.

B BEPAAL DE LENGTE

- De palen voor informatiemeubels (i-SOG, i-LOG, i-LOK, i-bank) hebben een vaste maat (lengte en dikte). Deze kun je vinden op Informatiebord.nl.
- Bij de overige palen, waaronder die voor het A3-kastje, kun je zelf bepalen welke lengte je nodig hebt:
Als stelregel wordt gehanteerd dat een paal circa 1/3 de grond in gaat. Afhankelijk van het type bord en de afstand tot de bezoeker kun je bepalen hoe hoog het bord boven het maaiveld moet uitsteken.

★ De losse palen op Informatiebord.nl zijn altijd per stuk, dus niet per set.

Houten palen

Voorzien van diamantkop of schuin afgezaagde kop van 30 graden

Houten palen - informatiemeubel

Voorzien van diamantkop

TOEBEHOREN

WELKE SOORTEN ZIJN ER?

- **Toebehoren voor bevestigen borden**

Muurbeugels voor het bevestigen op een vlakke wand om het bord in te hangen.

- **Toebehoren voor IKA3 informatiekast**

Inbussleutel en opvulplaat informatiekast:
trespa opvulplaat tbv sublimaat in IKA3.

CHECKLIST

A KIES HET SOORT TOEBEHOREN

Indien muurbeugel – maak keuze:

- **Muurbeugelset:** Set met hoek- en haakbeugel om bord in te hangen.
- **Muurbeugel:** hoekbeugel voor bovenkant bord
- **Muuroor:** haakbeugel voor onder het bord.

Toebehoren voor bevestigen borden

Muurbeugelset (hoek- en haakbeugel)

Muurbeugel (hoekbeugel)

Muuroor (haakbeugel)

Toebehoren voor IKA3 informatiekast

opvulplaat informatiekast

Inbussleutel

Beschikbare afmetingen

Opvulplaat
450 x 330 x 5 mm

Met routeplaatjes worden de routes aangegeven voor verschillende gebruikers.

WELKE SOORTEN ZIJN ER?

- **Routeplaatjes kant-en-klaar met pictogram**
Deze routeplaatjes zijn er voor verschillende gebruikersgroepen en ook in de 'verbods'uitvoering.
- **Routeplaatjes MTB**
- **Routeplaatjes algemeen**
Zonder opdruk of met keuze tekst/ pictogram.
- **Wandelroutepijlen**
Om de wandelroute aan te geven, in 10 kleuren.

CHECKLIST

A BEPAAL DOEL EN GEBRUIKERSGROEP

Maak keuze uit o.a. MTB, Rolstoelpad, Aangespannen wagens, Fietsers, Ruiters, etc (zie lijst hiernaast).

B TOEGANG OF VERBOD

Kies tussen routeplaatje of verbodspaatje.

C INDIEN ROUTEPLAATJE MTB

Bepaal kleur: geel, wit of geel/wit.

D INDIEN ROUTEPLAATJE ALGEMEEN

Bepaal opdruk met of zonder pictogram.

CHECKLIST WANDELROUTEPIJLEN

A MAAK KEUZE KLEUR

De kleur die je kiest voor de route is voor de routepijlen en handwijzers hetzelfde.

Routeplaatjes kant-en-klaar toegang/verbod

Fietsers

Ruiters

Aangespannen wagens

Wandelaars

Honden los

Honden aangelijnd

Rolstoelpad

Fietsers

Ruiters

Aangespannen wagens

Wandelaars

Honden

Wildwissel

Routeplaatjes MTB

MTB geel

MTB geel-wit

MTB wit

Routeplaatjes algemeen

Exclusief opdruk

Inclusief opdruk

Wandelroutepijlen

Blauw

Bruin

Geel

Groen

Rood

Terra

Violet

Wit

Zilver

Zwart

Beschikbare afmetingen

Routeplaatjes toegang/verbod
100 x 100 mm

Routeplaatjes MTB / algemeen
95 x 95 mm

Wandelroutepijlen
30 x 95 mm

Met een mededelingenbord worden extra toegangs- en gedragsregels in het gebied aangegeven. Er zijn mededelingenborden met vaste teksten (in twee afmetingen) en borden waarvan je de tekst zelf kunt bepalen.

CHECKLIST

A KIES UIT 2 FORMATEN

- **Groot:** bevestiging op een paal (zoals een terreinbord). Deze worden ingezet om de mededeling extra te benadrukken.
- **Klein:** voor bevestiging op een hek of paal (let op positie van de boorgaten).

B KIES DE TEKST

De mogelijke teksten vind je op Informatiebord.nl.

Mededelingenbord groot of klein (vaste tekst)

Groot
'Aanleggen niet toegestaan'

Klein
'Doodlopende weg'

Eigen weg	Eigen weg	Geen toegang	Hek sluiten a.u.b.	Hellingen en fortificatie*	Inrit vrijlaten	Inrit vrijlaten voor brandweer
Niet betreden	Pas op, schrikdraad!	Privé-terrein	Toegang alleen voor hulpdiensten	Uitrit vrijlaten voor hulpdiensten	Veekerkend rooster - Paarden door het hek	Vissen
Gevaarlijk terrein	Grasland	Hooiland	Kwetsbaar natuurgebied	Rustgebied voor dieren	Veepad	Vogelreservaat
Gevaarlijk terrein	Grasland	Hooiland	Kwetsbaar natuurgebied	Rustgebied voor dieren	Veepad	Vogelreservaat

Beschikbare afmetingen

Groot
500 x 250 mm

Klein
250 x 125 mm

*alleen verkrijgbaar
in afmeting 'klein'

Met een mededelingenbord worden extra toegangs- en gedragsregels in het gebied aangegeven. Er zijn mededelingenborden met vaste teksten (in twee afmetingen) en borden waarvan je de tekst zelf kunt bepalen.

CHECKLIST

A BEPAAL HET FORMAAT

Kies waar mogelijk het grootste formaat, dat is het meest duidelijk.

B BEPAAL TEKST MET OF ZONDER PICTOGRAM

Een pictogram ondersteunt je tekst en maakt de boodschap duidelijker.

C BEPAAL DE TEKST

Houd de tekst kort en duidelijk.

D KIES PICTOGRAM

Je kunt hier ook om kiezen om het pictogram weg te laten.

- ★ Voor gebouwen gebruiken we andere bordjes. Kijk hiervoor in het [Merchandboek](#).

Mededelingenbord vrij invoerbaar

Groot
4-regelig zonder pictogram

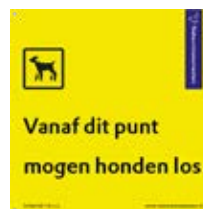
Klein
4-regelig zonder pictogram

Groot
2-regelig met 1 pictogram

Klein
2-regelig met 1 pictogram

Vierkant
4-regelig met 1 pictogram

Verhoogd
6-regelig zonder pictogram

Beschikbare afmetingen

Groot
500 x 250 mm

Klein
250 x 125 mm

Verhoogd
250 x 175mm

Vierkant
350 x 350mm

Een terreinbord wordt geplaatst langs (bijna) alle ingangen en paden aan de randen van onze gebieden. Ze geven de toegangsregels weer en zorgen voor herkenbaarheid van Natuurmonumenten als beheerder. Op basis van deze terreinborden kan er worden gehandhaafd. Er zijn twee soorten terreinborden; voor toegankelijke gebieden (Terreinbord open) en niet-toegankelijke gebieden (Terreinbord gesloten).

CHECKLIST

A BEPAAL HET FORMAAT

De keuze van het formaat hangt af van de hoeveelheid tekst. Kies de verhoogde versie bij een lange titel in combinatie met veel gedragsregels.

B BEPAAL TITEL: 1-REGLIG, 2-REGLIG OF 3-REGLIG

Bepaal de tekst van de titel op het bord. Afhankelijk van de tekstlengte kies je voor een 1-, 2- of 3-regelige tekst.

C ONDERTITEL

Bij een toevoeging op de naam, bv 'recreatiegebied'.

D GEDRAGSREGELS

Maak keuze uit de selectie.

E ARTIKELVERMELDING

Maak keuze uit de selectie.

Terreinbord open

Titel 1-regelig met en zonder ondertitel

Titel 2-regelig met en zonder ondertitel

Titel 3-regelig met en zonder ondertitel

Beschikbare afmetingen

Standaard
500 x 250 mm

Verhoogd
500 x 325 mm

Een terreinbord wordt geplaatst langs (bijna) alle ingangen en paden aan de randen van onze gebieden. Bij niet-toegankelijke gebieden plaats je een Terreinbord gesloten. Op basis van deze terreinborden kan er worden gehandhaafd.

CHECKLIST

A BALK OF GEEN BALK

Kies voor tekst 'Geen toegang' in rode balk of niet.

B BEPAAL TITEL: 1-REGELIG, 2-REGELIG OF 3-REGELIG

Bepaal de tekst van de titel op het bord. Afhankelijk van de tekstlengte kies je voor een 1-,2- of 3-regelige tekst.

C ONDERTITEL

Bij een toevoeging op de naam, bv 'recreatiegebied'

D KEUZE TEKSTVLAK

Maak een keuze uit de vaste teksten op Informatiebord.nl (deze worden als pictogram omschreven).

E ARTIKELVERMELDING

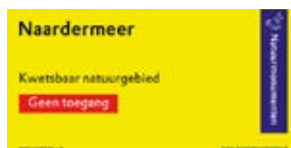
Maak keuze uit de selectie.

Terreinbord gesloten

Terreinbord gesloten 'Geen toegang' niet in rode balk

Terreinbord gesloten 'Geen toegang' in rode balk

Beschikbare afmeting

Standaard
500 x 250 mm

Met een naambord wordt de naam van het natuurgebied weergegeven.

WELKE SOORTEN ZIJN ER?

- **Naambord groot**
In drie formaten (30, 50, 80 km/u).
- **Naambord ingekort**
In drie formaten (30, 50, 80 km/u).

CHECKLIST

A NAAMBORD GROOT OF INGEKORT

Het naambord groot is standaard. De ingekorte variant van dit bord gebruik je alleen bij een hele korte naam.

B 1-REGELIG, 2-REGELIG OF 3-REGELIG

Bepaal de tekst op het bord. Afhankelijk van de tekstlengte kies je voor een 1-, 2- of 3-regelig bord.

C ONDERTITEL OF BOVENTITEL

Bij een toevoeging op de naam, bijvoorbeeld 'recreatiegebied' gebruik je een onder- of boventitel.

D BEPAAL HET FORMAAT

Het formaat wordt bepaald door de snelheid van het langskomende verkeer (tot 30, 50, 80 km/uur).

E ENKEL- OF DUBBELZIJDIG BORD

Als je een dubbelzijdig bord wilt plaatsen, kun je kiezen voor een gelijke of verschillende opdruk aan beide zijden.

Naambord groot

Naambord ingekort

1-regelig met boven- of ondertitel

2-regelig met boven- of ondertitel

3-regelig met boven- of ondertitel

Beschikbare afmetingen Naambord groot

30 km 1400 x 595 mm
50 km 1800 x 765 mm
80 km 2400 x 1020 mm

Beschikbare afmetingen Naambord ingekort

30 km 1000 x 595 mm
50 km 1300 x 765 mm
80 km 1730 x 1020 mm

BESTELLEN

Natuurmonumentenborden bestel je online bij leverancier HR-groep via **Informatiebord.nl**.

Informatiebord.nl

Via deze site kun je alle genoemde borden bestellen. Hiervoor heb je een account nodig. Deze kun je aanvragen via Facilitaire Zaken.

Stramielen

De huisstijlrichtlijnen voor Natuurmonumentenborden zijn op **Informatiebord.nl** vertaald in stramielen: elementen als lettertype/grootte, regelafstand, marges en pictogrammen liggen vast. Hiermee borgen we de kwaliteit en eenduidigheid van borden die door verschillende mensen worden besteld. De meeste soorten borden kun je zelf bewerken. Dit wordt aangegeven met het icoon: .

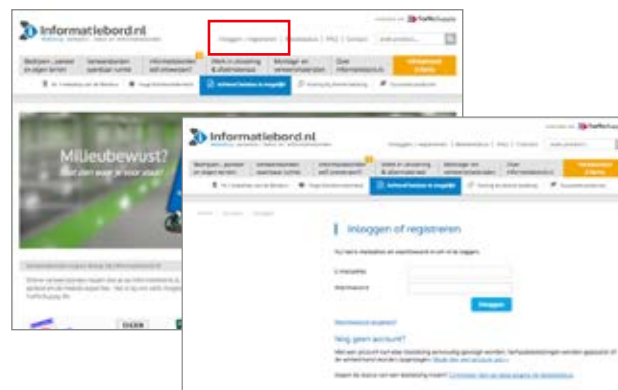
Tips

- Je krijgt snel zicht op de totaalprijs als je het bord in de winkelmand plaatst en via het montageadvies ook de bevestigingsmiddelen toevoegt.
- Je kunt je gevulde winkelmand zonder verplichting opslaan, mailen en delen met anderen.

Vragen?

Vragen over de uitvoering en bestelling kunt je stellen aan de leverancier via het reactieformulier onderaan elke bestelpagina. Algemene vragen, suggesties of opmerkingen over bebording kun je mailen naar Carla Borjeson, c.borjeson@natuurmonumenten.nl.

Informatiebord.nl

Inlogknop en inlogscherm

Configuratiescherm voor richtingborden

Overzicht alle producten Natuurmonumenten

Dubbelzijdige borden

Bij een aantal borden kun je kiezen voor een dubbelzijdige opdruk. De bedrukking kan aan beide zijden gelijk of verschillend zijn.

Entreebord groot: foto uploaden

Vorbereiden:

- Kies de foto van tevoren zorgvuldig uit (zie **tips Entreebord groot** en check aanleverspecificaties).
- Sla de foto op op je computer.

Bestellen:

- Kies op Informatiebord.nl de gewenste variant van het Entreebord groot.
- Bewerk deze met de juiste tekst.
- Controleer en bestel het bord.
- Pas na de bestelling kun je de foto uploaden conform de aanleverspecificaties.
- Je ontvangt altijd een lay-out van het bord ter controle
- Als je akkoord geeft wordt de productie gestart.

- ★ **Je kunt een Entreebord ook op laten maken door een vormgever.**
- ★ **Toeristische verwijsborden borden en RVV-borden kun je ook via de site van de HR-groep bestellen.**

Informatieborden: opgemaakt bestand uploaden

Sublimateplaten zijn informatie**borden** voor in informatie-meubels. Je bestelt ze door opgemaakte bestanden te uploaden.

Vorbereiden:

- De vormgever ontwerpt in overleg met jou het informatiebord volgens het juiste stramien en de aanleverspecificaties (kijk voor de richtlijnen en stramienen op het **Merkhandboek**).
- Na akkoord ontvang je van de vormgever het opgemaakte bestand in hoge resolutie.
- Dit sla je op op je computer.

Bestellen:

- Klik op de bestelcategorie Sublimateplaten en kies een van de standaard bordmodellen.
- Selecteer de gewenste vorm, de juiste afmeting en de afwerking van het bord.
- Controleer en bestel het bord.
- Pas na de bestelling kun je het bestand uploaden conform de aanleverspecificaties.
- Je ontvangt altijd een lay-out van het informatiebord ter controle.
- Als je akkoord geeft, wordt de productie gestart.

- ★ **De Sublimateplaat komt in een informatiemeubel. Deze bestel je apart via de categorie Sublimateplaten.**

Offerte aanvragen

Via Informatiebord.nl kun je ook eerst een offerte aanvragen. Vul alle gegevens in zoals je ook bij een bestelling zou doen, maar geef aan dat je een prijsopgave per e-mail wil ontvangen.

Maatwerk

Voor maatwerk neem je eerst contact op met producties@natuurmonumenten.nl.

PLAATSEN BORDEN

Je kunt borden zelf plaatsen of dit tegen meer-kosten door de leverancier laten doen. Op deze pagina's vind je de instructies, voorwaarden en tarieven.

Plaatsbepaling borden

Bebordingsplan

Om te bepalen waar je een bord plaatst maak je eerst een **Bebordingsplan**.

Richtingborden

- Bij elke afslag/pad/inrit/splitsing waar de bezoeker kan twijfelen. Maak een flowchart om beslispunten te bepalen.
- Op de plek waar de beslissing genomen moet worden; dus ter hoogte van de afslag en niet ervoor of erna.
- Staan zoveel mogelijk haaks op de zichtlijn van de bezoeker. Bepaal de zichtlijn aan de hand van de looplijnen (flow, zie **Handleiding Entees**).
- Plaats ze indien mogelijk rechts van het pad.

Terreinborden

Elk nieuw geplaatst terreinbord wordt conform de huisstijl rechts naast de slagboom geplaatst. In het geval dat er geen slagboom staat, duidelijk zichtbaar aan de rechterzijde van het pad.

Borden combineren

De meeste gecombineerde borden worden al door de leverancier gemonteerd tussen 2 houten palen. In andere gevallen zorg je zelf voor de combinatie van borden. Dit geldt met name voor borden op 1 houten paal.

Borden vervangen

Het kan gebeuren dat een van de gecombineerde borden tussen 2 palen (bv richtingborden) aan vervanging toe is. Dan kun je één los nieuw bord bestellen. Tegen meerkosten kun je de leverancier vragen om het bord te vervangen. Of je kunt zelf voor de vervanging zorgen.

Overige aandachtspunten

Hoogte en zichtbaarheid

Plaats een bord altijd goed zichtbaar. Kies voor de juiste hoogte: voorkom dat het bord verdwijnt achter begroeiing of dat mensen zich kunnen bezeren. Houd ook rekening met licht- en schaduwplekken voor de leesbaarheid.

Borden van derden

Bij borden die door derden worden opgelegd moet gestreefd worden naar een zo laag mogelijk aantal. Voor het maken van afspraken met derden over het plaatsen van een bord op het terrein van NM zie **Voorbeeldovereenkomst**.

RVV-borden

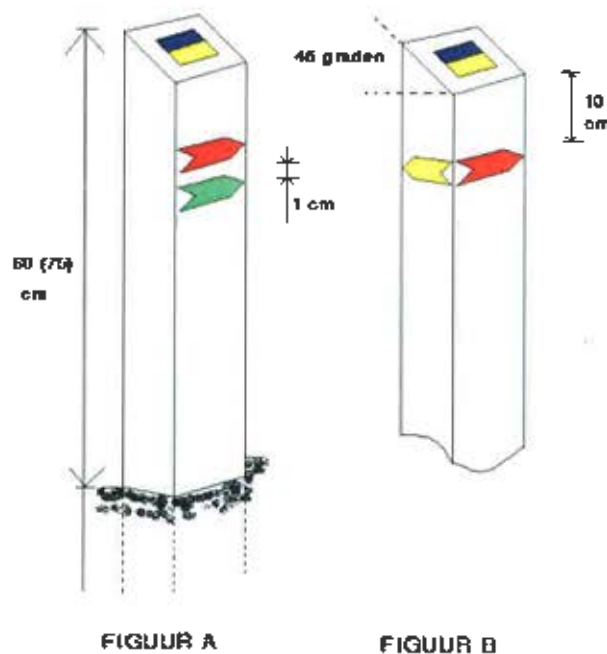
Bij openbare wegen (eigendom of geen eigendom) worden algemene verkeersborden gebruikt. Dit zijn de RVV-borden (volgens de CROW-richtlijnen). Iedere gemeente heeft de wettelijke verplichting tot het opstellen en bijhouden van een wegenlegger. Daarin is vastgelegd welke wegen openbaar zijn en wie de onderhoudsplicht heeft. Een gemeente moet vaak eerst een verkeersbesluit nemen. Je mag niet zomaar een RVV-bord neerzetten.

Werkinstructie routepaaltjes

Plaatsbepaling

- De palen -100 cm diep in de grond plaatsen.
- De paal moet zo geplaatst worden dat er geen misverstand over kan zijn waar de wandelaar de paal kan verwachten. Dit houdt in dat elke paal op een eenduidige manier in het veld komt te staan.
- Bij de plaatsbepaling geldt altijd dat wandelaars het paaltje zo makkelijk mogelijk moeten kunnen zien. Dit hoeft echter niet vanaf een grote afstand te zijn. De noodzaak om terug te moeten kijken dient vermeden te worden.
- De paal moet indien mogelijk rechts van het pad geplaatst worden. Zo'n 30 cm in de berm.
- De paal dient rond de 3 meter voor de kruising of bocht geplaatst te worden.

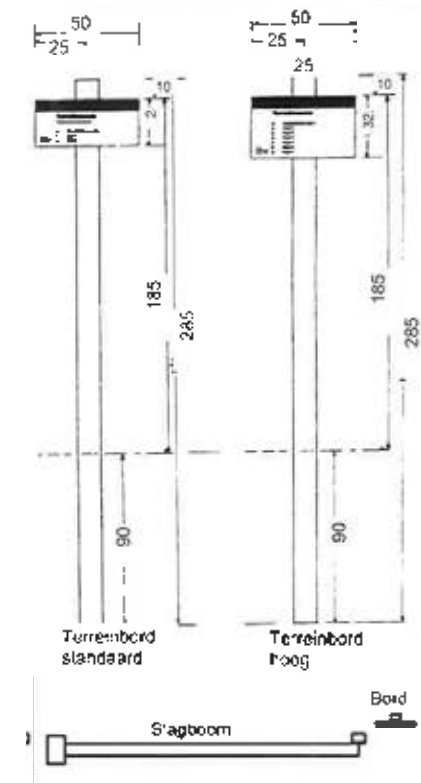
Bevestiging plaatjes en pijltjes

- Het gebruik van roestvrijstalen one-turn schroeven wordt aanbevolen.
- De routepijl plaatsen aan de voorzijde zoals aangegeven in figuur A.
- Bij meerdere routes ter plaatse de andere pijlen er onder met 1 cm tussenruimte.
- Als de route rechtdoor gaat moet het pijltje omhoog wijzen. Uitlijning in het midden.
- Bij scheiding van routes waarbij een route rechtdoor gaat dient de route die afgaat onderaan vermeld te worden.

Werkinstructie terreinborden

Plaatsbepaling

- Bij de werkplaats bovenkant paal onder een hoek van 20° afzagen. Paal aan de rechterzijde een 0,5 meter voor de slagboom plaatsen (zie fig.).
- De paal 90 cm diep, recht en met de schuine zijde achter plaatsen. Bord met de bovenzijde 10 cm onder de bovenkant paal gecentreerd bevestigen.
- Elk nieuw geplaatst bord staat rechts van de ingang.
- Let op kabels en leidingen.

Plaatsing door leverancier

Uitgangspunten

- Plaatsing in teelaarde
- Exclusief hak- en breekwerkzaamheden
- Locatie van plaatsing goed bereikbaar met bestelbus
- Plaatsing in een aangesloten periode in daguren
- Bij plaatsing grotere entreeborden moet ondersteuning op locatie aanwezig zijn door de beheereenheid
- Terreinbeheerder draagt zorg voor de juiste bevestigingsmaterialen

Per dag geldt een dagtarief van **€379,50** bestaande uit:

- Werkvoorbereiding
- Reisuren en -kilometers

Kosten plaatsing per bordsoort (exclusief 21% btw)*

Entreebord 'groot - 1800'	€166,25
Entreebord 'groot - 2400'	€190,00
Entreebord 'klein - 1400'	€142,50
Entreebord 'klein - 1800'	€166,25
Entreebord 'klein - 2400'	€190,00
Richtingbord	€ 95,00
Handwijzer	€ 23,75
Informatiebord IKA3	€ 47,50
Informatiebord i-LOK	€ 71,25
Informatiebord i-LOG	€ 95,00
Informatiebord i-SOG	€190,00
Bankje gekoppeld aan informatiebord	€ 95,00
Terreinborden	€ 23,75
Mededelingenbord	€ 23,75
Grazersborden	€ 23,75
Houten paal	€ 65,00

*Houd rekening met het dagtarief

BIJLAGEN

DUAL BRANDING

In sommige gevallen kan een samenwerkingspartner vermeld worden op de borden van Natuurmonumenten.

Algemene richtlijnen

- De regel is dat de huisstijl van de terreinbeheerder wordt toegepast; dus op het terrein van Natuurmonumenten wordt gewerkt met bebording van Natuurmonumenten.
- Een belangrijke partij of samenwerkingspartner (bijvoorbeeld Nationaal Park) kan op een aantal borden en manieren vermeld worden (zie hieronder).

Mogelijkheden vermelding andere partij

- **Entreebord:** logovermelding
- **Informatiebord:** logo- en tekstvermelding

Op andere borden is geen dual branding mogelijk.

- ★ Eventueel kun je nog denken aan het combineren van vlaggen of banieren.
- ★ Er wordt gewerkt aan meer informatie over dual branding. In de **Handleiding Entrees** en het **Merkhandboek** lees je ook al iets meer over.

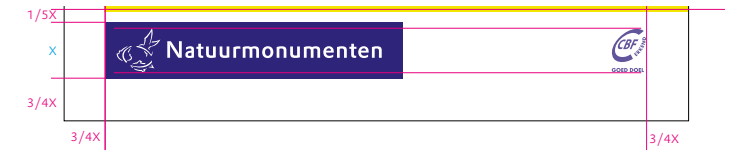
Regels voor logovermelding

Hiervoor gelden strenge regels: maak in een vroeg stadium duidelijke afspraken zodat er geen verkeerde verwachtingen worden gewekt.

Het logo van de andere partij:

- wordt diapositief geplaatst
- wordt verticaal gecentreerd tov NM-logo
- lijnt rechts met kleurbalk
- is even hoog als het NM-logo
- staat op $\frac{1}{2}$ logohoogte afstand van NM-logo
- mag tot min. de logohoogte rechts naast het NM-logo staan

Dual branding

Algemene maatvoering

Voorbeeld Entreebord groot

PICTOGRAMMEN

Op een aantal borden gebruik je pictogrammen, die de aanwijzing verduidelijken en zorgen voor ruimtebesparing. Voor bebording en gebouwen in onze gebieden gebruiken we pictogrammen van Natuurmonumenten. Op alle overige borden gebruiken we de standaard CROW-pictogrammen.

Beschikbare pictogrammen voor bebording

De pictogrammen hiernaast afgebeeld zijn alle pictogrammen voor de terreinbebording van Natuurmonumenten. Deze pictogrammen zijn gestandaardiseerd en mogen niet gewijzigd worden. Je vindt ze terug op Informatiebord.nl. Voor bijvoorbeeld informatiepanelen en online toepassingen heeft Natuurmonumenten meer pictogrammen beschikbaar. Een overzicht van alle pictogrammen (inclusief legenda) vind je in het merkhandboek. Voor vragen kun je terecht bij producties@natuurmonumenten.nl.

Op welke borden

- Richtingborden.
- Handwijzers.
- Mededelingenbord (type 'vrij invoerbaar').

Met of zonder kader

De pictogrammen zijn standaard vierkant en omkaderd. Met pictogrammen zonder kader geef je aan voor welke groep de aanwijzing bedoeld is: voor voetgangers, fietsers, gehandicapten, ruiters of automobilisten.

Beschikbare pictogrammen voor borden

Auto.ai

Wandelaar.ai

Gehandicapt.ai

Fietser.ai

Ruiterspad.ai

Menroute.ai

Hond_loosloop.ai

Hond_aangelijnd.ai

Informatie.ai

Informatiepaneel.ai

Kasteel.ai

Molen.ai

Speelnatuur.ai

Parkeerterrein.ai

Horeca.ai

Restaurant.ai

Toilet.ai

Picknick.ai

Stal_koe.ai

Klompenpad.ai

Veerboot.ai

Kano.ai

Vogelkijkhut.ai

Vogelkijkpunt.ai

Uitkijkpunt.ai

Gehandicapt.ai

Begeleide rolstoel.ai

Scootmobiel.ai

Buggy.ai

Pijl_rechtdoor.ai

Pijl_links.ai

Pijl_rechts.ai

Pijl_schuinlinks.ai

Pijl_schuinrechts.ai

COMBINEREN VAN BORDEN

Het komt voor dat er op 1 plek meerdere borden nodig zijn. In dat geval kunnen bepaalde borden gecombineerd worden.

Het aantal borden hangt af van de keuzemogelijkheden op de locatie waar de bezoeker zich bevindt. Welke keuzes heeft de bezoeker of moet een bezoeker maken om op de plaats van bestemming te komen? Vraag je wel af hoeveel keuzes en tekst de bezoekers kan verwerken op 1 plek. Bedenk goed welk doel een bord dient op een specifieke locatie. Gaat het om informeren of juist richting geven? Of wil je de bezoeker bevestigen van de plaats van bestemming? Idealiter combineren we zo min mogelijk borden met elkaar.

We geven met onze bebording mede een visitekaartje af naar onze bezoekers. Daarom hanteren we richtlijnen voor de huisstijl, maar moet er ook eenheid zijn. Plaatsing van allerlei borden onder elkaar is niet alleen onduidelijk, maar is ook niet mooi. Maak dus altijd gebruik van nieuwe bebording en combineer geen oude met nieuwe huisstijl.

Combinatie Entreebord/ Tot ziens bord met richtingborden

Een Entreebord/Tot ziens bord wordt niet gecombineerd met richtingborden. Deze borden hebben een aparte functie. We heten de bezoekers eerst welkom bij de ingang van een gebied. Op een volgend 'keuzemoment' plaats je een richtingbord om bezoekers de juiste richting op de wijzen.

Combinatie A3 kastje met terreinbord

We combineren het A3kastje bij voorkeur niet met een terreinbord. Als het echt niet anders mogelijk is dan kan voor tijdelijke informatie over bijvoorbeeld werkzaamheden een A3-kastje wel onder een terreinbord worden geplaatst. Haal het kastje weer weg als de informatie overbodig is geworden.

BEBORDINGSPLAN

Met een bebordingsplan breng je overzichtelijk in kaart welk bord je waar nodig hebt. Neem hierbij de recreant als uitgangspunt. Bekijk het gebied door de ogen van de bezoeker. Vraag eventueel iemand die het gebied niet kent, om mee te kijken.

- Maak een plan voor het complete gebied.
  - Begin met een blanco kaart van het gebied en kleur daar de gewenste zonering op in: waar in het gebied wil/ kun je (de grootste stroom) bezoekers ontvangen.
  - Bepaal welke (beheer)wegen belangrijk zijn. Stel jezelf daarbij de vraag: kan er nog beheerd worden als deze weg er niet meer is? Houd rekening met: recreatiestromen, cultuurhistorische aspecten, het karakter van de weg en de openbaarheid.
  - Teken de noodzakelijke beheerwegen in de kaart en plan de locaties van de gewenste terreinborden.
  - Bepaal de ligging van recreatieve paden en routes in het gebied. Houd daarbij goed je **zoneringsplan** in de gaten, maar bijvoorbeeld ook huidige verharde paden (het kost veel meer om een betonpad te verleggen dan een zandpad). Het grootste gedeelte van de recreanten komt voor de mooie landschappelijke afwisseling van een gebied. Bedenk je dat de beheerwegen zijn aangelegd om zo efficiënt mogelijk te beheren en niet om mensen een zo mooi mogelijke **beleving** te geven. Laat bij het verleggen van recreatieve routes het belevingsaspect zwaar wegen in het nieuwe tracé.
- Plan eventuele verlegging of andere aanpassingen in infrastructuur. Wegen en paden die niet voor recreatie of beheer nodig zijn, kunnen in principe fysiek afgesloten worden d.m.v. bijvoorbeeld: dichtplanten, dicht laten groeien, greppels graven, grondlichaam aanbrengen, bomen eroverheen laten vallen.
  - Teken de wegen en paden in.
  - Bepaal nu alle locaties waar regelgevende borden nodig zijn (borden met attentiewaarde). Wees terughoudend in het gebruik i.v.m. de versturende werking op **natuurbeleving**. Teken de borden in.
  - Het is aan te bevelen andere recreatie- of communicatiemedewerkers bij het plan te betrekken. Mensen die gewend zijn vanuit de recreant te denken.

★ **Voor advies kun je terecht bij de Taskforce Entrees.**

★ **Klik hier voor een voorbeeld.**

RECHTSGELDIGHED VAN BORDEN

Een belangrijke reden om van borden gebruik te maken is dat daarmee de rechten van de vereniging kunnen worden gehandhaafd.

Het algemeen juridisch kader is te vinden in het Nieuw Burgerlijk Wetboek (boek 5, art. 22) en het Wetboek van Strafrecht (art. 461 WvS). Iedere eigenaar is vrij borden te plaatsen, er is geen verplichting. Voor Natuurmonumenten is het belangrijk borden te plaatsen:

- Voor het regelen van de toegankelijkheid
- Om verjaring tegen te gaan
- Als juridische basis van de toegankelijkheid van water.

Om regels te kunnen handhaven moeten ze vermeld zijn op de borden in de terreinen. Bedenk bij het plaatsen van regels op je bord of de verboden ook inderdaad te handhaven zijn. De effectiviteit van tekstborden is meestal in de preventieve sfeer. De preventieve werking is in het algemeen voldoende maar bij overtredingen kan het nodig zijn een proces verbaal op te maken. De borden dienen dan rechtsgeldigheid te bezitten en deze wordt ontleend aan bestaande wetten. Er dient een wet of wetsbepaling of verordening te bestaan die de ongewenste activiteiten regelt. Op de borden moet hiernaar worden verwezen. En ook al staat er geen bord: er kan altijd opgetreden worden na het geven van een waarschuwing (art. 461 WvS).

Richtlijnen terreinbebording rolstoelvriendelijke routes

Een van de laatste stappen bij het maken van een rolstoelvriendelijke route is de terreinbebording. Uiteraard moet deze ook voldoen aan de wensen en eisen voor mensen met een beperking en senioren. Voor een groot deel van de terreinbebording geldt dat we het standaard aanbieden binnen onze bestaande terreinbebording. Dit is dus verwerkt in de bestelmodule van Informatiebord.nl. Hieronder wordt beschreven waar goede terreinbebording aan moet voldoen, zodat het geschikt is voor iedereen. Deze richtlijnen zijn tot stand gekomen in samenwerking met Stichting Groen en Handicap, Het Revalidatiefonds....

Aan de slag

Ga je aan de slag met een terreinbebording voor een route die ook geschikt is voor mensen met een beperking check dan altijd de complete set aan informatie over toegankelijkheid. De voorzieningen van de entree en op de route moeten kloppen met de informatie die op de website vermeld wordt. Een van de hulpmiddelen is de **Checklist toegankelijkheidsinformatie**. Lees ook dit document: termen en naamgeving rond **Natuur voor iedereen** eens door.

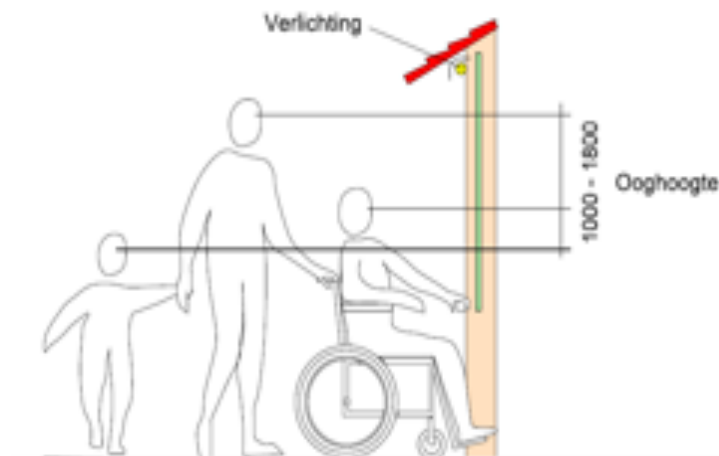
Routes en bebording voor mensen met een beperking

We willen zo weinig mogelijk onderscheid tussen mensen met of zonder een beperking. De communicatie, en in dit geval terreinbebording, moet voor iedereen duidelijk zijn. En hierin is het dus ook niet de bedoeling dat pictogrammen met afbeeldingen van een rolstoel te pas en te onpas worden ingezet. Alleen op plekken waar het nodig is om het expliciet duidelijk te maken.

De rolstoelvriendelijke routes krijgen bij voorkeur een naam die in lijn ligt met de andere routes in het gebied. De naam zegt idealiter iets over wat je kunt beleven op de route. We noemen de routes dus niet 'rolstoelpad/route', maar bijvoorbeeld de vennenroute. Met een pictogram van een rolstoel wordt aangeduid dat deze routes OOK geschikt zijn voor mensen met een beperking. Overigens zijn deze routes ook geschikt voor gezinnen met kleine kinderen die met een buggy of kinderwagen komen wandelen.

Algemeen

De terreinbebording van Natuurmonumenten is voor het grootste deel geschikt voor iedereen. We gebruiken een duidelijk leesbaar lettertype en er is een groot contrast tussen zwart en geel/bruin en wit (cultuurhistorische lijn), dat de leesbaarheid ten goede komt.

Afstand tot de bebording

De verhouding tussen de corpgrootte van de letters op de bebording en de leesafstand is 1/100. Voor niet-gemotoriseerd verkeer bestaat de keuze uit een klein of een vierkant richtingbord. De afstand vanaf de route tot een klein richtingbord is circa 2,50 meter. Voor een vierkant richtingbord is dat 1,90 meter.

Bewegwijzering route

- Met een handwijzer kun je verwijzen naar de start van de route. Zorg dat je de routepaaltjes goed kunt zien vanaf het punt waar de handwijzer staat. De routepaaltjes geven de start van de route aan.
- Routepaaltjes, in te zetten bij het vervolgen van de route:
  - Pijltje (zie aanbod Informatiebord.nl, tzt komt hier wellicht vervanging voor). Let op de kleur van de pijltjes. Zorg dat deze in goed contrast staan met de kleur van het paaltje en de omgeving. In een bosrijke omgeving heeft een lichtere kleur de voorkeur.
  - Kies voor 1 soort paaltje (helder, eenduidig).
  - Op de routepaaltjes is het niet nodig om nog extra aan te duiden dat je op een route bent die geschikt is voor mensen met een beperking (dus geen plaatje met een pictogram van een rolstoel).
- Eisen met betrekking tot de plaatsing:
  - Consequent aan 1 zijde van de route (rechts).
  - Aantal meters voor de bocht, en herhalen na de afslag.
  - Consequent zelfde hoogte (huidige routepaaltjes voldoen).
- Kleurkeuze: zorg voor voldoende contrast met het paaltje. Denk er hierbij aan dat het paaltje door verwerking verkleurt.

Informatiepanelen

Voor de informatiepanelen zijn aparte richtlijnen. Deze vind je via [deze link](#).

Positie en plaatsing van de informatiepanelen

Eisen met betrekking tot plaatsing en gebruiksvriendelijkheid:

- Zorg bij informatiepanelen voor een vlakke en stevige ondergrond, zodat deze berijdbaar is voor een rolstoel.
- Bij tweezijdige borden, zorg dat beide kanten bereikbaar zijn met voldoende manoeuvreerruimte. De draaicirkel van een rolstoel is 1,5 m.
- Probeer het bord altijd te plaatsen in goed licht. Liefst niet in de schaduw of op een donkere plek.

Hoogte

- Plaats de belangrijkste informatie op ooghoogte voor rolstoelgebruikers; kies een hoogte die zowel geschikt is voor lange als kleine mensen en rolstoelgebruikers.
- De meubels die we inzetten voor onze informatiepanelen voldoen aan de eisen.

Handwijzers en richtingborden

- Handwijzers en richtingborden worden ingezet om bezoekers de richting te wijzen naar een specifieke locatie of plek (bezoekdoel) of naar een route.
- Let bij plaatsing ook op de algemene richtlijnen voor plaatsing van bebording, zoals hierboven vermeld. Dus consequent en duidelijk zichtbaar plaatsen.
- Vermeld zoveel mogelijk ook de afstanden op deze borden naar de specifieke bezoekdoelen. Dit helpt de verwachtingen te managen van de bezoeker. En kan ook helpen bij de afweging wel of niet naar de betreffende locatie toe te gaan. Dit is vooral belangrijk bij bezoekdoelen die verder zijn dan 500 meter en/of niet in het zicht zijn vanaf de handwijzer of richtborden.

Naamgeving en plaatsaanduiding

- Tijdens de route bestaat soms de mogelijkheid om even van de route af te wijken naar bijvoorbeeld een mooi uitzichtpunt of andere bezienswaardigheid. Dit kun je op de route aangeven met een richtingbord.
- Vermeld op dit bord altijd duidelijk wat de afstand is tot het uitzichtpunt of bezienswaardigheid.
- Is dit uitzichtpunt of de bezienswaardigheid NIET geschikt voor mensen met een beperking vermeld dit dan expliciet op de bebording.
- Zorg uiteraard ook weer een duidelijke plek waarop aangegeven staat hoe je de reguliere route weer kunt vervolgen.

Pictogramgebruik

We gebruiken zoveel mogelijk de standaard zwarte pictogrammen op onze bebording (witte op bebording voor cultuurhistorie). Dat geldt ook voor de pictogrammen die standaard beschikbaar zijn voor mensen met een beperking en mensen met een kinderwagen. Er zijn hier 4 pictogrammen voor beschikbaar:

- Rolstoel
- Scootmobiel
- Buggy (volgt)
- Begeleide rolstoel

Op [Informatiebord.nl](#) wordt ook een routeplaatje aangeboden in het blauw met een witte pictogram op de achtergrond. Deze kan in een aantal specifieke situaties worden ingezet, maar bij voorkeur niet. Hiermee leggen we teveel nadruk op de uitzonderingspositie van iemand in een rolstoel. En dat willen we bewust niet.

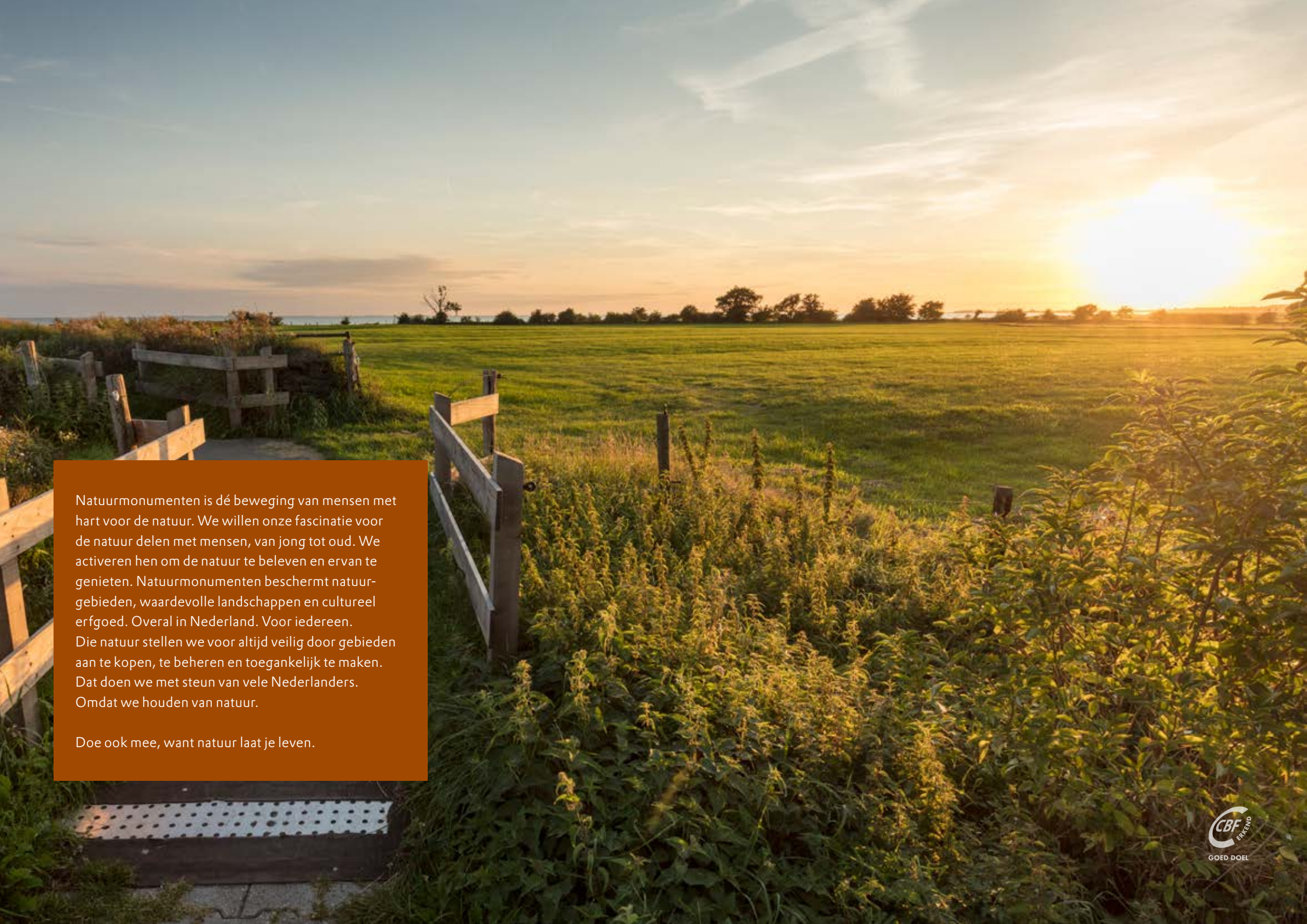
P Invalide

Voor de parkeerplaats voor mensen met een beperking gebruiken we de standaard RVV-verkeersborden (zie [CROW richtlijnen](#)). Deze zijn ook te verkrijgen via [Informatiebord.nl](#). Zorg er wel altijd voor dat het bord goed te zien is als je aan komt rijden, ook van een afstand.

Gebruiksregels logo Natuur voor Iedereen

Het logo voor het project Natuur voor Iedereen is een tijdelijk logo en wordt niet gebruikt op onze terreinborden of informatiepanelen. Alleen op documenten die specifiek gaan over het project (persberichten, uitnodigingen, posters e.d.). Het logo van de Postcodeloterij gebruiken we op informatiepanelen bij routes die binnen het project Natuur voor Iedereen geschikt zijn gemaakt voor mensen met een beperking wel. Belangrijk is om producties met NPL-logo ter goedkeuring langs de PostcodeLoterij te laten gaan via de interne accountmanager.

Natuurmonumenten is dé beweging van mensen met hart voor de natuur. We willen onze fascinatie voor de natuur delen met mensen, van jong tot oud. We activeren hen om de natuur te beleven en ervan te genieten. Natuurmonumenten beschermt natuurgebieden, waardevolle landschappen en cultureel erfgoed. Overal in Nederland. Voor iedereen. Die natuur stellen we voor altijd veilig door gebieden aan te kopen, te beheren en toegankelijk te maken. Dat doen we met steun van vele Nederlanders. Omdat we houden van natuur.

Doe ook mee, want natuur laat je leven.